

Uvodnik (Editorial)

Matija Čale Mratović

Pred Vama je deseti broj časopisa. Po treći put obilježavamo zajedno Svjetski dan zdravlja, ovaj put pod sloganom „Ulaganje u zdravlje – stvaranje sigurnije budućnosti“ kao poruka svim vladama svijeta da prijetnje zdravlju nemaju granica i poziv da zajedničkom suradnjom jačaju kapacitete za sprečavanje novih i postojećih opasnosti za zdravlje, ali i opomena da samo zajedničkom suradnjom to mogu i postići.

Važnost brige za zdravlje i ulogu koju u tome imaju vlade, jasno su pokazali još stari Dubrovčani, kada su na jednom od sedam kapitela pred samim ulazom u Knežev dvor, dali uklesati Eskulapa (lat. Asklepija), grčkog boga zdravlja, a na vrata Vijećnice u kojoj je zasjedalo Veliko vijeće natpis „Obliti privatorum – publica curate“ kao podsjetnik onima koji ulaze.... „Zaboravite osobne i skrbite o javnim stvarima“.

Kroz povijest javnog zdravstva, dva su ključna čimbenika određivala način rješavanja problema; razina znanstvenih i tehničkih dostignuća i dominantne vrijednosti društva i javno mišljenje. Javno zdravstvene mjere vremenom su se mijenjale kako je napredovalo znanje o uzrocima i načinima kontrole bolesti i njenog nastanka. Istovremeno praksa je bila pod utjecajem opće - prihvaćenih vjerovanja o bolesti i reakcijama javnosti na odgovarajuće akcije vlade (politike).

Javno zdravstveni profesionalci se oslanjaju na stručna znanja javno zdravstvenih specijalnosti u prepoznavanju i odgovoru na zdravstvene potrebe populacije. Osnovno pravilo profesionalne etike je obveza korištenja tih znanja u svrhu ispunjavanja javnih interesa u smanjenju ljudske patnje i unapređenja kvalitete života. Njihov je zadatak maksimizirati utjecaj točnih podataka i profesionalne prosudbe i procjene na donošenje odluka kako bi te odluke bile što objektivnije i sveobuhvatnije.

Dok nas povijest uči koliko su organizirana nastojanja zajednice u sprječavanju bolesti i unapređenju zdravlja vrijedna i uspješna, donošenje odluka o zdravlju i zdravstvu, na žalost, kao i u drugim područjima, još uvijek je više pod utjecajem kriza, vrućih tema ili interesnih grupa. Odluke se donose ovisno o onima koji imaju utjecaj ili moć, trenutnoj politici, izborima, pritisku medija, a ne kao rezultat sveobuhvatnih analiza.

I kada eventualno jesu odlučujući elementi u oblikovanju javno zdravstvene prakse, znanje i vrijednosti danas djeluju manje harmonično nego nekad. Dok na površini postoji opće slaganje oko misije javnog zdravstva „javno zdravstvo brine o stvarima koje se tiču zdravlja svih“, kada se dođe na konkretne aktivnosti konsenzus se teško postiže.

Nerazumno je očekivati da će ljudi promijeniti svoja ponašanja lako, kada brojne sile u društvu, kulturi, fizičkoj okolini djeluju protiv ovakve promjene. Da bi razvili uspješne programe sprječavanja bolesti unapređenja zdravlja, moramo posvetiti pažnju ne samo ponašanjima pojedinca nego i okolini u kojoj ljudi žive i socijalnim utjecajima koji oblikuju ponašanja. Je li Misija u nemogućem raskoraku između mogućnosti i stvarnosti ili je istina u riječima koje možete pročitati u tekstu Andra Vlahušića, prisjećanju na 6. prosinac 1991. u Dubrovniku; „Nema nerješivih problema, samo rješenja koja još nismo pronašli.“ Hoće li nas „Zdrave županije“ približiti željenom cilju?

I u ovom broju nastavljamo s prikazom zdravlja u našim županijama pa tako možete pročitati kakvi su zdravstveni pokazatelji, kako se brinemo o zdravlju u Dubrovačko-neretvanskoj županiji ali i kako smo to radili u prošlosti.

Pokrenuli smo i dvije nove teme, Zdravlje školske djece i studenata i Zdravlje i turizam. Osim ulaganja u zdravlje, ulaganje u mlade generacije najviše je što jedna zajednica može napraviti za svoju budućnost. Kada je u pitanju zdravstvena zaštita školske djece i studenata, radimo li to bolje ili lošije nego prije?

Na inicijativu mog dragog prijatelja i jednog od glavnih urednika ovog časopisa Slobodana Lang, pokrenuli smo u ovom broju i temu Zdravlje i turizam. A gdje pokrenuti tu temu nego u Dubrovniku? Zahvaljujem Mladenu Smoljanović što se odazvao na moj poziv da bude urednikom teme.

Posebno zahvaljujem ravnatelju Zavoda Splitsko-dalmatinske županije Berislavu Pelivan te Ankici Smoljanović, Ivani Bočina i Marijani Mijaković, koje su podijelile svoje iskustvo, trud i vrijeme i bile

nam najveća pomoć i podrška u pripremi ovog broja.

Još jednom hvala Slobodanu na poticaju koji nam svima daje u nastojanjima da djelujemo za javno dobro. Hvala svima koji su bili inspiracija i pomogli da ovaj broj zaživi u ovakvom obliku i opsegu.

I da se vratimo na misli s početka ovih mojih uvodnih riječi. Je li onaj natpis s ulaznih vrata Velike vijećnice u Kneževu dvoru, samo zanimljivi povijesni citat ili možda danas dobiva veće značenje nego ikada do sad, ukoliko želimo preživjeti suvremene i globalne prijetnje zdravlju kojem je današnje čovječanstvo izloženo.